

III RIIGIKOGU

8. istungjärk. Protokoll nr. 218 (19).

1929.

III Riigikogu koosolek 16. veebruaril 1929
kell 16.10 min.

Kokku on tulnud 69 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **A. Rei**, sise- ja kohtuminister **T. Kalbus**, sõjaminister **M. Juhkam**, teedeminister **O. Köster**, põllutöominister **K. Soonberg**, raha- ja kaubandus-tööstusminister **A. Oinas**, töö-hoolekande- ja haridusminister **L. Johanson**.

Päevakord:

1. Riigi 1928./29. a. lisaelarve nr. 2 arvel eelkrediidi määramise seadus — III lugemisel.

2. Riigiteenijate teenistusvanuse tasu seadus — III lugemisel.

3. Võru-Petseri kinnistusejaoskonna seadus — üldkomisjoni ettepanek.

4. Asunduskapitali seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

5. Sõjakohtute seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

6. Talumajandusnõuande korraldamise seadus — I lugemisel.

7. Põllutööliliste tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse maksusetuks tunnustamise seadus — K. Tamme, P. Järve', A. Toomel'i ja J. Teetsov'i ettepanek.

8. Seadus öötöö keelu kohta pagaritöötuses — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal sekretär **A. Tammann**.

Koosolek algab kell 16.15 min.

1. Päevakorra Juhataja **K. Einmuutmine. bund**: Avan Riigikogu koosoleku.

A. Schulbach (töer): Teen ettepaneku, võtta 1. päevakorra-punktiks 2. punkt: riigiteenijate teenistusvanuse tasu seadus — III lugemisel.

Kuna II lugemisel selle seaduseelnõu juures vaidlusi ei tekkinud, siis on arvata, et see ka III lugemisel samuti kiiresti läbi läheb. Teiseks teen ettepaneku,

võtta 2. punktiks 6. punkt: talumajandusnõuande korraldamise seadus — I lugemisel,

kuna see seaduseelnõu Riigikogus on juba läbi arutatud, ainult hääletamiseni ei ole veel saadud.

K. Tonkman (põl): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui oleme tülküsimusest üle saanud, miks tuuakse siis uuesti niisugused punktid ette, mis tüli uuesti välja kutsuvad. Kui tahetakse tõsiselt tööd teha, mispärast siis minnakse niisugusele pinnale, kus ei saa riigi eelarve lisa, mis meil päevakorras, vastu võtta. Vaadake, kas on põllumeeste kogude rühm kunagi obstruktsiooni teinud, milles teda süüdistatakse. Põllumehed ei ole kunagi obstruktsiooni poolt, nüüd kutsute selle ise välja. (Vahelhüüe: Ärge tehke!) Teil on hea öelda, meie ei tohi teha, aga teie võite küll. Kuid asume tegeliku töö juurde, võtame päevakorra vastu nii, nagu meie enne Riigikogu koosolekul määrasime, ja hakkame seda arutama ja niikaua, kui meil jõudu jätkub; võib niikaua arutada, kuni tuleb talumajanduse küsimus, siis räägime sellest. Kuid nüüd on jälle tahetud konflikti välja kutsuda. Vaatame küsimusele tõsiselt ja katsume jätta kõrvale teravused, sest muidu ei ole see õige töötamisviis. Ma soovin omalt poolt, et meie tõsise töö juurde läheksime, ja ärge katsuge küsimusi niisugusele pinnale seada, milleks tegelikku vajadust ei ole. (Th. Tallmeister, töer: Tähendab seadus, mis teile ei meeldi, tuleb kõrvale jätta.) Ma ei öelnud, et kõrvale jätta, vaid läheme kuni selle punktini. (J. Voiman, stp: Aga mis siis, kas siis tuleb obstruktsioon?) Ei tule. Meie ei ole obstruktsiooni teinud talumajanduse seaduse, vaid talitamise viisi kohta, mis eile oli. Sellepärast lähme tõsiselt asja juurde ja jätame muud asjad kõrvale.

M. Laarman (põl): Mina räägin ettepaneku vastu, mille siin rkl. Schulbach tegi. Meil on teatud kord, et katsutakse neid seaduseelnõusid ennem vastu võtta, mis vastuvaidlusi ei ärata. Ja niisugune seadus on riigi lisaelarve nr. 2 arvel eelkrediidi määramise seadus. Meie teame, et see seadus kiire iseloomuga on. Aga peale selle võiks 2. päevakorra-punktiks võtta riigiteenijate teenistusvanuse tasu seadus — III lugemisel. Need ei võtaks kuigi palju aega.

Kui meie aga tahame selle seaduse, mis siin pikemat aega kõne all oli, uuesti päevakorda võtta, siis on loomulik, et need ringkonnad, kes teisel arvamisel selle seaduse kohta, kui selle seaduse loojad, et need sõna hakkavad võtma ja peavad võtma, et oma

väiteid avaldada ja kaitsta. Selles mõttes arvan mina, et täiesti põhjendatud on vastuvaidlemine päevakorra muutmise asjas; ja et soovitatav ei ole võtta päevakorra etteotsa seda talumajapidamise..., see nimi on sama segane kui seadus ise, ja juba sellepärast ei tuleks seda vastu võtta. Kui teete selle seaduse lihtsamaks, siis oleks see arusaadavam, aga muidu on see pealkirjast alates kuni sisu lõpuni üks tõeline segadus, ja sellepärast ei maksa täna, laupäeva õhtul, seda arutamisele võtta. Vast tuleval nädalal kui Riigikogu koosolek tuleb võiks selle arutamisele võtta.

Juhataja **K. Einbund**: Teie kõneaeeg on läbi.

A. Jürman (põl) (korra kohta): Korra kohta sõna võttes teen ettepaneku,

määrata praegu vaheaeg 15 minutiks. Nüüd on õige aeg ja õige silmapilk, kus on jällegi selgunud selle nägu, kes mängib, kes on töötakistaja. Kui meie eile võtsime Riigikogu koosoleku ajal päevakorra vastu kolme koosoleku tarvis, siis oli selles päevakorras 1. punktiks riigi 1928./29. a. lisaeelarve nr. 2 arvel eelkrediidi määramise seadus — III lugemisel, ja sellele järgnesid siis teised päevakorra-punktid. Tähendab, see oli seaduseelnõu, mille kohta kõik ühelmeel arvasid, et see on kiire, hädatarvilik, ja peab esimesena vastu võetama. Nüüd, kus oleme sinnamaani jõudnud, selgub, et just koalitsiooni rühmad on ettepaneku teinud, muuta seda päevakorda. See juba näitab, et siin on küsimust kaalutud teiselt poolt, ja et teie tahate seda töötakistamist uuesti alata, sedasama vägipulka tahate uuesti vedama hakata, ja tahate selle hädalise seaduseelnõu tagaplaanile lükata, mille kohta ütlesite, et tahate seda toetada ja läbi viia. Nii et teie olete töötakistuse algatajad, ja seda rohkem peaks olema häbi neil rühmadel. (J. Vain, stp: Teie ei ole meie häbistaja, pidage suu parem kinni.) Kui sõnaõiguse äravõtmise asjas tööerakonna esindaja rkl. Anderkopp siin sõna võttis, siis põhjendas ta seda sõnavõtmist just selle seaduseelnõu vastuvõtmise tarvidusega. Aga, lugupeetud härrad, niipalju peaks teil küll ausust olema, et teie nüüd näitate, et teie oma ettepanekut ei muuda ja selle hädavajalise seemnevilja muretsemise seaduseelnõu jätate esimesele kohale. Aga selleks, et siiski veel endi vahel mõtteid vahetada, et küsimust jälle uisapäisa ei otsustataks, on aega vaja, ja sellepärast teeksin ettepaneku, määrata vaheaeg 15 minutiks. (Vahelhüüe pahemalt poolt: Miks teie siis ei rääkinud?) Meie oleme eriti sellest seisus-

kohast välja minnes kõnelenud, nagu seda praegugi teeme, ja teeme seda ka tulevikus.

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Jürman, Teie kõneaeeg on läbi.

K. Tonkman (põl): Riigikogu seisab jälle väga äreva ja tõsise silmapilgu ees. Mina omalt poolt soovitsaksin, et rkl. Jürman'i ettepanek vastu võetaks, määrates 15-minutilise vaheaeg, et rühmad saaksid kokku tulla ja aru peaksid, kas tõesti on tahet koos töötada või mitte. Kui tõesti tahet ei ole, siis ei kohku ka meie tagasi, kui meiega nii ümber käiakse. Kui teil on tahet — siis kõneleme. Liigutage aga, härra minister, käsi, meie liigutame ka käsi, meie liigutame, siis on need teistsugused liigutused. (J. Voiman, stp: Tupitsa moodi liigutate jah, seda teie mõistate teha.)

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Tonkman, Teie kõneaeeg on läbi.

M. Laarman (põl): Mina toetan rkl. Jürman'i ettepanekut. Põhjused on arusaadavad. Kui meie tahame järjekindlad olla, siis peaks rkl. Jürman'i ettepanek vastu võetama. (Riigivanem A. Rei: Võibolla läheb läbi.) Aga niikaua mitte, kui nimelt „niinimetatud“, ma ütleksin seda niinimetatud jutumärkides, „vabameelsed“ erakonnad vähemuse sõnaõigusest nii aru saavad. (J. Piiskar'i, stp vahelhüüe.) Vahest ehk härra Piiskar, kelle vabameelsus jutumärkides, võtab sõna ja näitab teise vaatekoha. Aga käies puhtloogilise mõttekäigu järgi, on meil tarvidus riigi 1928./29. a. lisaeelarve nr. 2 arvel eelkrediidi määramise seaduse järele. Ja kui lugu nii, nagu pahemoolsete rühmade esindajad tähendasid, et ka neil on huvi selle vastu, et see seadus leiaks kiire vastuvõtu, vähemalt tähendas seda rkl. Anderkopp, siis peaksid nad vähemalt natuke rohkem oma ettepanekud tasakaalus hoidma. Kuidas sellest aru saada, kui rühma liider tuleb ja ütleb, et tarvis on kõigepealt vastu võtta lisaeelarve arvel eelkrediidi määramine, et see rutuline, et tarvis seemnevilja muretsemiseks rutuline korraldus luua, et seemnevilja välja jagada. Aga seal tuleb teine rühma liige ja teeb ettepaneku, seaduseelnõu suruda teise eelnõu selja taha, millest teada, et see vaidlusi äratav. Minu arust paistab see just vastupidine olema sellele, mida rääkis härra Anderkopp, et tarvis rutulist abiandmist korraldada. Neil asjaloudel paistab mulle, et vastuvõtmatu on rkl. Schulbach'i ettepanek, ümber korraldada Riigikogu kolmanda koosoleku päevakord.

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Laarman, Teie kõneag on läbi.

A. Jürman (põl) (häälet. motiiv.): Hääletamise motiivides tahtsin tähendada, et meie tegime ainult ühe ettepaneku, vaheaeg määrata, et saaks läbi rääkida. Sellest võite järeldada, et meie praegu töotakistusele ei ole välja läinud, võib aga olla, et meie sellele veel läheme. Kui meie oleksime tahtnud tööd takistada, siis oleksime jällegi võinud teha mitmedkümned ettepanekud ja nende kohta sõna võtta. Kui vähegi on heatahtlikkust ja ausameelsust enamuse rühmadel, siis võtke ettepanek vastu, aga kui teie vastu ei tule, siis näitab see seda, et teie täie teadmisega tahate neid seaduseelnõusid, mis aluseks töotakistusele, esiplaanile tõsta ja tähtsad seaduseelnõud tagaplaanile paigutada.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jürman'i ettepanek tagasi lükatud.

A. Schulbach (töer): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui eile siit kõnetoolilt rkl. Fuks ütles, et asunikude rühmal kindel tahe on tervet päevakorda, ka seemnevilja eelkrediitide määramise eelnõu, vastu võtta, siis kostis pahemalt tiivalt igalt poolt selle kohta: „Õigus!“ Kui ka põllumeeste kogudel see tahe oleks olnud, siis oleksime meie ammugi võinud kõik seaduseelnõud, mis päevakorras seisavad, vastu võtta, ja oleks võidud juba ammugi koju minna. Põllumehed seletavad, et neil ei ole võimalust avaldada oma seisukohti talumajandusnõuande korraldamise seaduseelnõu kohta. Kui meie selle aja, mis kasutuiks vaidlusiks vaheaja pikkuse üle tarvitame, oleksime kasutanud selleks, et selgitada seisukohti eelnõu kohta, oleks küsimus vististi küllalt selgitatud olnud, ja meie oleksime jõudnud praeguse silmapilguni päevakorra ammugi läbi võtta. Sellepärast arvan, kui põllumeestel tõsine tahtmine on päevakorda läbi võtta, ühtlasi ka seemnevilja krediidi seadust vastu võtta, on ainus võimalus otsekohe tõsiselt tööle asuda ja päevakord tervelt läbi võtta.

Juhataja **K. Einbund**: Asun rkl. Schulbach'i ettepanekute hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on 33 häält, vastu — 15, seega on ettepanekud vastu võetud.

K. Tonkman (põl) (korra kohta): (J. Piiskar, stp: Nüüd hakkab pidu peale.) Austatud Riigikogu liikmed! Ma teen ettepaneku, lõpetada koosolek.

Riigikogu on istunud juba 24 tundi ühtejärgi koos, ja see ei ole enam harilik töötamise viis, millega töötada saaks, sellepärast oleks otsarbekohane lõpetada koosolek. On laupäeva õhtu, ja igauks tahab laupäeva õhtuks koju minna, sellepärast ei oleks mingit mõtet siin koosolekut pidama ja vaidlema hakata. Need seadused, mis päevakorras, võib ka tuleval nädalal vastu võtta, ja nendega saab siis küllalt hakkama. (Vahelhüüded.) Minule on seemneviljalaen tähtis, kuid on näha, et koalkeeruvad erakonnad ei taha seda küsimust otsustada — see võtaks ainult viis minutit aega — vaid on päevakorda võtnud ettepoole teised vähemtähtsad punktid. Teil ei ole tähtis seemneviljaküsimus, vaid midagi muud; kui tahetakse tööd teha, siis teeme.

Juhataja **K. Einbund**: Kõneleja, Teie kõneag on läbi.

J. Voiman (stp): On tekkinud imelik olukord. Need pikad kõned, mida põllumeeste kogude liikmed täna pidasid, millega nad isegi rekordi saavutasid, on mõjunud neile enestele niivõrt, et nad loogika unustanud. Ühelt poolt toonitatakse, et tahetakse seemneviljalaenu krediidi seadus vastu võtta, aga siinsamas seletatakse, et tarvis koosolek lõpetada. Näib, et põllumeeste kogudele on tähtsam saunaminek, kui põllumeeste seemnevilja muretsemine. Kui niimoodi tahate põllumehe edasi kaitsta, siis olete teie väga halvad kaitsjad. Mina pean juhtima tähelepanu sellele, et praegu ei ole mingisugust takistust seemneviljalaenu krediidi seaduse vastuvõtmiseks. Need eelnõud, mis päevakorras eelpool seemnevilja krediidi seadust seisavad, on säärased eelnõud, mis tarvitavad ainult hääletamist, ja ei ole mingisugust takistust nende vastuvõtmiseks. Need võidakse kahekolme minuti jooksul vastu võtta, ja viie minuti pärast on võimalik seemnevilja krediidiseadus vastu võtta. Kui teie sooviksite seemnevilja põllumeestele muretseda, siis teie säärast obstruktsiooni ei teeks. Kui teie aga teisiti tahate teha, siis langeb teile vastutus, kas seemnevilja talupidajatele õigeaks ajaks kätte jõuab või ei jõua.

G. Ottas (põl): Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui ma pool tundi tagasi tähendasin seemnevilja tarvidusele, siis härrade sotsialistide poolt tähendati, et kas mina ei võiks veel pool tundi kauem kõnelda. Mina ütlen, ma kõnelen veel pool tundi, kuid mind huvitab küsimus, kas Riigivanem on ka rühmaga ühisel seisukohal. Mina mõtlen, et ta on teistsugusel seisukohal. Kui härra Schulbach ettepaneku tegi, siis oli see väga ilus

temast, kuid mina ei taha uskuda, et sellega on solidaarsed tema seltsimehed, (Hulgaliised vahelhüüded.) nagu härra minister Kalbus ja rkl. härra Pool kui suurmaaomanikud. (Vahelhüüded keskelt.) Teie ei ole see mees, kes kaitses põllumeeste huve, minul on täiesti aru saamata, kuidas teie sünnitate kunstlikult seda meeleolu ja kuidas teie, tegelikud asunikud, sellele vaatate, et meil määratakse krediit... (Vahelhüüded.) Nii tööd ei saa teha. See küsimus on niivõrt tähtis, et mina pooldan rkl. Tonkman'i ettepanekut — teha vaheaeg, et praegusest olukorrast üle saada. Pean veel kord tähendama, et seadus riigi lisaeclarve nr. 2 arvel eelkrediidi määramise kohta on tähtsamatest. Sellepärast ar-

van, et Riigikogu liikmed ühinevad sooviga, see seaduseelnõu vastu võtta. Seemneviljaküsimus ei ole ühe päeva asi, vaid nõuab pika aja.

2. Koosoleku lõpetamine kvoorumipuudumisel.

Juhataja **K. Einbund:** Rkl. Tupitsalt on ettepanek, kvoorum kindlaks teha. (Helistatakse kõrvalruumidesse.) Koos on 42 Riigikogu liiget, seega puudub kvoorum.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 16.50 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund.**

Sekretär **A. Tammann.**